

ISSN: 2181-9416

ЮРИСТ АХБОРОТНОМАСИ

ВЕСТНИК ЮРИСТА * LAWYER HERALD

ҲУҚУҚИЙ, ИЖТИМОИЙ, ИЛМИЙ-АМАЛИЙ ЖУРНАЛ

CYBERLENINKA

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

ISSN 2181-9416
Doi Journal 10.26739/2181-9416

ЮРИСТ АХБОРОТНОМАСИ

6 СОН, 2 ЖИЛД

ВЕСТНИК ЮРИСТА

НОМЕР 6, ВЫПУСК 2

LAWYER HERALD

VOLUME 6, ISSUE 2

TOSHKENT-2022

ДАВЛАТ ВА ҲУҚУҚ НАЗАРИЯСИ ВА ТАРИХИ.
ҲУҚУҚИЙ ТАЪЛИМОТЛАР ТАРИХИ

1. ОЧИЛОВ Ўткир Сайфуллоевич

ҲУҚУҚИЙ ОНГ ВА МАДАНИЯТНИНГ ШАКЛЛАНИШИДА ҲУҚУҚИЙ АХБОРОТНИНГ ЎРНИ . 8

КОНСТИТУЦИЯВИЙ ҲУҚУҚ. МАЪМУРИЙ ҲУҚУҚ.
МОЛИЯ ВА БОЖХОНА ҲУҚУҚИ

2. НАРИМАНОВ Бекзод Абдувалиевич

НОДАВЛАТ ТИЖОРАТ ТАШКИЛОТЛАРИГА ЎЗИНИ ЎЗИ ТАРТИБГА СОЛИШ ҲУҚУҚИНИ
БЕРИШ: НАЗАРИЙ-ҲУҚУҚИЙ МУАММОЛАР 13

3. МУРОДУЛЛАЕВА Гулинур Хикматулло қизи

ДАВЛАТ БОШҚАРУВИ ТИЗИМИДА МАНФААТЛАР ТЎҚНАШУВИНИНГ
ҲУҚУҚИЙ ТАБИАТИ 19

4. АДILКАРИЕВА Феруза

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ КОНСТИТУЦИЯВИЙ СУДИ ВАКОЛАТЛАРИНИНГ
ТАКОМИЛЛАШУВ ДИНАМИКАСИ 26

5. РАХМОНОВ Зафаржон Зайниддинович

КОРРУПЦИЯ ВА МАНФААТЛАР ТЎҚНАШУВИ ДАВЛАТ ФУҚАРОЛИК ХИЗМАТИНИ
БЕКОР ҚИЛИШНИНГ МУҲИМ БЕЛГИСИ..... 31

ФУҚАРОЛИК ҲУҚУҚИ. ТАДБИРКОРЛИК ҲУҚУҚИ.
ОИЛА ҲУҚУҚИ. ХАЛҚАРО ХУСУСИЙ ҲУҚУҚ

6. САЙДИВАЛИЕВА Хуршида Ходжиакбаровна

ОИЛАВИЙ-ҲУҚУҚИЙ ШАРТНОМА ОИЛАВИЙ МУНОСАБАТЛАРНИ
ТАРТИБГА СОЛИШ ВОСИТАСИ СИФАТИДА 36

7. ДЖУМАНОВ Аскар Хасанович

ПРАВОВАЯ ПРИРОДА ХОЗЯЙСТВЕННОГО ТОВАРИЩЕСТВА В УЗБЕКИСТАНЕ 42

8. ИЛХОМБЕКОВ Жасурбек Илхомбек ўғли

АХБОРОТ ТУШУНЧАСИ, МОҲИЯТИ, ҲУҚУҚИЙ ЖИҲАТИ ВА КАФОЛАТЛАРИ 49

МЕҲНАТ ҲУҚУҚИ. ИЖТИМОЙ ТАЪМИНОТ ҲУҚУҚИ

9. MURODULLAYEV Dostonjon Nigmatullo o'g'li

МЕҲНАТ ШАРТНОМАСИНИНГ ТАРАФЛАР ИХТИЙОРИГА БОГ'ЛИҚ ВО'ЛМАГАН HOLATLAR
BO'YICHA BEKOR QILINISHINING UMUMIY TAVSIFI 54

ХАЛҚАРО ҲУҚУҚ ВА ИНСОН ҲУҚУҚЛАРИ

10. ЮНУСОВ Ҳайдарали

ЕВРОПА ИТТИФОҚИНИНГ МАРКАЗИЙ ОСИЁДАГИ СИЁСАТИ:
МУВОЗАНАТЛАР ГИРДОБИ ЁКИ ДОР УСТИДАГИ ДОРБОЗ 61

11. МАХАМАТОВ Махмуд

ЕВРОПА ИТТИФОҚИ ДОИРАСИДА МИГРАЦИЯНИ ТАРТИБГА СОЛИШНИНГ
ҲУҚУҚИЙ АСОСЛАРИ 69

12. РАСУЛОВ Журабек Абдусамиевич

МЕҲНАТ СОҲАСИДА БИРЛАШИШ ЭРКИНЛИГИ ПРИНЦИПИГА ОИД ХАЛҚАРО
СТАНДАРТЛАРНИНГ ҲУҚУҚИЙ ТАБИАТИ 74

13. РАШИДОВА Комила Искандаровна

ЮРИДИЧЕСКАЯ КВАЛИФИКАЦИЯ СОВРЕМЕННЫХ ФОРМ РАБСТВА КАК
МЕЖДУНАРОДНОЕ ПРАВОНАРУШЕНИЕ 81

14. ТУРСУНОВ Ойбек Батырович ХАЛҚАРО МОЛИЯВИЙ МУНОСАБАТЛАРНИ ТАРТИБГА СОЛИШНИНГ НАЗАРИЙ-ҲУҚУҚИЙ МАСАЛАЛАРИ	87
15. ЕСЕМУРАТОВ Алишер Избасарович МЕЖДУНАРОДНО-ПРАВОВЫЕ ОСНОВЫ РЕГУЛИРОВАНИЯ ТРУДОВОЙ МИГРАЦИИ	91
16. ГАНИБАЕВА Шахноза Каримбердиевна ОБЕСПЕЧЕНИЕ НАИЛУЧШИХ ИНТЕРЕСОВ РЕБЕНКА КАК ГАРАНТИЯ РЕЛИЗАЦИИ ПРАВ РЕБЕНКА: АНАЛИЗ МЕЖДУНАРОДНО-ПРАВОВЫХ ДОГОВОРОВ.....	96

ҲУҚУҚИЙ АМАЛИЁТ ВА ХОРИЖИЙ ТАЖРИБА

17. ФАЙЗИЕВ Хайриддин Сирожиддинович ЮРИДИК ХИЗМАТ ФАОЛИЯТИДА ҲУҚУҚИЙ ИШНИНГ НАЗАРИЙ ЖИҲАТЛАРИ	102
18. ШАЯХМЕТОВА Айым Галымбековна ЗАЩИТА ПРАВ ЧЕЛОВЕКА В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН И РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН: ПРИНЦИПЫ СУДОПРОИЗВОДСТВА АДМИНИСТРАТИВНОЙ ЮСТИЦИИ	107
19. ЮЛДАШЕВА Говхержан САМАРКАНДСКИЙ ГЛОБАЛЬНЫЙ ФОРУМ ПО ОБРАЗОВАНИЮ В ОБЛАСТИ ПРАВ ЧЕЛОВЕКА И СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ПОДГОТОВКИ КАДРОВ В СФЕРЕ ПРАВ ЧЕЛОВЕКА В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН	112

ЮРИСТ АХБОРОТНОМАСИ ВЕСТНИК ЮРИСТА LAWYER HERALD

ҲУҚУҚИЙ АМАЛИЁТ ВА ХОРИЖИЙ ТАЖРИБА

ФАЙЗИЕВ Хайриддин Сирождинович

Адлия вазирлиги қошидаги Юристар малакасини ошириш маркази
кафедра мудир, юридик фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD)

ЮРИДИК ХИЗМАТ ФАОЛИЯТИДА ҲУҚУҚИЙ ИШНИНГ НАЗАРИЙ ЖИҲАТЛАРИ

For citation (иқтибос келтириш учун, для цитирования): ФАЙЗИЕВ Х.С. Юридик хизмат фаолиятида ҳуқуқий ишнинг назарий жиҳатлари // Юрист ахборотномаси – Вестник юриста – Lawyer herald. № 6 (2022) Б. 102-106.

 6 (2022) DOI <http://dx.doi.org/10.26739/2181-9416-2022-6-17>

АННОТАЦИЯ

Мақолада ҳуқуқ ижодкорлиги ва ҳуқуқни қўллаш жараёнида юридик хизмат фаолияти билан бевосита боғлиқ бўлган “ҳуқуқий иш”, “ҳуқуқий масалалар”, “ҳуқуқий ёрдам” ва бошқа терминлар қўлланилиши, шу билан бирга, ушбу терминларнинг мазмуни аниқ ишлаб чиқилмаганлиги натижасида юридик адабиётларда ва ҳуқуқни қўллаш амалиётида уларни ноўрин ишлатилиши каби ҳолатлар кузатилаётганлиги кўрсатилган. Назарияда мавжуд бўлган асосий ёндашувлар таҳлил қилиниб, “ҳуқуқий иш” терминига муаллифлик таърифи илгари сурилган. Шунингдек, оммавий бошқарув мақсадларига эришишда ҳуқуқий ишнинг натижалари ўта муҳим ҳисобланиши ҳақидаги хулосалар асослантилган.

Калит сўзлар: ҳуқуқий иш, ҳуқуқий масалалар, ҳуқуқий ёрдам, юридик хизмат, ҳуқуқий ишнинг йўналишлари, ҳуқуқий ишнинг субъектлари.

ФАЙЗИЕВ Хайриддин Сирождинович

Заведующий кафедрой Центра повышения квалификации юристов
при Министерстве юстиции Республики Узбекистан,
доктор философии по юридическим наукам (PhD)

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ПРАВОВОЙ РАБОТЫ В ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ЮРИДИЧЕСКОЙ СЛУЖБЫ

АННОТАЦИЯ

В статье обосновывается, что в процессе правотворчества и правоприменения применяются термины, напрямую связанные с деятельностью юридической службы – «правовая работа», «правовые вопросы», «правовая помощь» и другие, вместе с тем, в результате отсутствия четкого определения содержания этих терминов, в юридической литературе и практике имеются случаи неправильного использования указанных терминов. На основе анализа имеющихся в доктрине основных подходов, выдвинуто авторское определение термину «правовая работа». Также делается вывод, что для государственных органов и организаций с публично-властными полномочиями, результаты правовой работы очень важны в достижении

целей государственного управления.

Ключевые слова: правовая работа, правовые вопросы, правовая помощь, юридическая служба, направления правовой работы, субъекты правовой работы.

FAYZIEV Khayriddin

Head of the Department at the Lawyers' Training Center under the Ministry of Justice,
Doctor of Philosophy (PhD) in Law

THEORETICAL ASPECTS OF LEGAL WORK IN THE ACTIVITIES OF THE LEGAL SERVICE

ANNOTATION

The article substantiates that in the process of lawmaking and law enforcement, terms are used that are directly related to the activities of the legal service or legal adviser - "legal work", "legal issues", "legal assistance" and others, however, as a result of the lack of a clear definition of the content of these terms, in the legal literature and practice there are cases of incorrect use of these terms. Based on the analysis of the main approaches available in the doctrine, the author's definition of the term "legal work" is put forward. It is also concluded that for state bodies and organizations with public powers, the results of legal work are very important in achieving the goals of public administration.

Keywords: legal work, legal issues, legal assistance, legal service, areas of legal work, subjects of legal work.

Ҳуқуқ ижодкорлиги ва ҳуқуқни қўллаш амалиётида юридик хизмат ёки юрисконсулт фаолияти билан бевосита боғлиқ бўлган "ҳуқуқий иш", "ҳуқуқий масалалар", "ҳуқуқий ёрдам" ("юридик ёрдам"), "ҳуқуқий хизмат кўрсатиш" ("юридик хизмат кўрсатиш"), "ҳуқуқий маслаҳат" ("юридик маслаҳат") каби терминлар қўлланилади [1], [10], [11], [12]. Ушбу терминларнинг барчаси юридик хизмат тушунчаси билан узвий боғланган бўлиб, унинг мазмун ва моҳиятини очиқ беришда муҳим аҳамият касб этади.

Мазкур терминларнинг мазмуни борасида ягона ёндашувнинг мавжуд эмаслиги натижасида ҳуқуқий адабиётларда ва амалиётда турли баҳс-мунозаралар юзага келишини кузатиш мумкин. Жумладан, кенг қўлланиладиган «*ҳуқуқий иш*» термини таърифи ҳанузгача аниқ ишлаб чиқилмаган ва норматив жиҳатдан миллий қонунчилигимизда белгиланмаган. Бу ўз навбатида уни турлича талқин қилишга олиб келмоқда. Шу боис мазкур терминнинг мазмунини ойдинлаштириб олиш жоиз.

"Ҳуқуқий иш" термини совет давридан бугунги кунга қадар. "Ҳуқуқий иш" термини аслида совет даврида муомалага киритилган бўлиб, дастлаб адлия органларининг функциялари билан боғлиқ ҳолда, «*адлия органларининг иқтисодий ва маъмурий ҳаётни ҳуқуқий жиҳатдан тартибга солиш бўйича умумий ишининг бир қисми*» сифатида эътироф этилганди [2].

Юридик адабиётларда ҳуқуқий ишнинг турли таърифларини учратиш мумкин. Жумладан, россиялик олим А.С.Сазоновнинг фикрича, "...ҳуқуқий иш – бу иқтисодий ва ижтимоий вазифаларни ҳал этишни таъминловчи ҳуқуқий воситаларни шакллантириш ва амалга ошириш бўйича фаолиятдир" [3]. Бошқа россиялик ҳуқуқшунос И.С.Шиткина тадбиркорлик соҳасидаги ҳуқуқий иш сифатида хўжалик юритувчи субъектларнинг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини таъминлаш бўйича фаолият, деб тушунтиради [4].

Профессор Ф.Х.Отахоновнинг фикрича, "...ҳуқуқий ишлар – бу жамият ҳаётининг ижтимоий, иқтисодий, сиёсий, маданий ва бошқа соҳаларидаги давлат органлари, хўжалик бошқаруви органлари, хўжалик юритувчи субъектлар, нодавлат ноижорат ташкилотларнинг Ҳаракатлар стратегиясида белгиланган вазифаларни бажариш ҳамда хўжалик юритиш ва бошқарув самарадорлигини янада ошириш мақсадида қонунийликни таъминлаш, ўзига юклатилган вазифалар ва функцияларни амалга оширишда ҳуқуқий воситалардан кенг фойдаланишга қаратилган фаолиятдир" [5].

Бизнингча, «*ҳуқуқий иш*» терминини тушунишда мавжуд тафовутларга қарамай, умуман, унинг тушунчасининг кенг қамровли таърифини шакллантириш мумкин. Хусусан, "ҳуқуқий иш"

– бу инсонларнинг маълум иқтисодий, ижтимоий ва бошқа мақсадларга эришиш учун ҳуқуқий воситаларни яратиш ва қўллаш бўйича амалий фаолияти ҳисобланади. Шунингдек, мазкур таъриф, *биринчидан*, ҳуқуқий ишнинг мазмунини акс эттиради, *иккинчидан*, унинг фаолияти қуйидаги соҳаларни қамраб олади:

белгиланган мақсадларга эришиш учун ҳуқуқий воситаларни излаш, танлаш, расмийлаштириш ва амалий қўллашга қаратилган хатти-ҳаракатлар, аниқроғи ҳаракатлар мажмуини шакллантиради;

ҳуқуқий иш ижтимоий ҳаётнинг турли соҳаларида амалга оширилиши мумкинлигини изоҳлайди.

Давлат органлари ва ташкилотларининг юридик хизматлари ходимлари ўртасида ўтказилган сўров давомида иштирок этган респондентларнинг қарийб 30 % биз таклиф қилган ҳуқуқий ишнинг мазкур таърифига қўшилишди [6]. Шунингдек, 8,62 % ҳуқуқий ишни «корхоналар, давлат органлари ва муассасалар фаолиятини ҳуқуқий жиҳатдан юритиш» сифатида тушуниш керак, деб ҳисоблашди.

Юқоридаги ёндашувларни инобатга олган ҳолда биз давлат бошқаруви органлари тизимида ҳуқуқий иш таърифини шакллантиришга ҳаракат қилдик. Бизнингча, *давлат бошқаруви органлари тизимида ҳуқуқий иш* – бу давлат бошқаруви органи юридик хизмати томонидан ушбу орган ва унинг барча таркибий бўлинмаларида ҳуқуқий нормаларнинг ўрнатилиши ва амалга оширилишини ташкиллаштириш ҳамда мувофиқлаштиришга йўналтирилган универсал тусга эга бўлган кўп қиррали фаолиятдир.

Ҳуқуқий иш субъектларини аниқлаш – ҳуқуқий ишлар самарали юритилишининг гарови. Ҳуқуқий ишни оқилона ташкил этиш ва самарали юритиш учун зарурий шарт – унинг *субъектларини* тўғри аниқлашдир. Юридик адабиётларда ҳуқуқий иш субъекти борасида турли нуқтаи-назарлар мавжуд [7]. Айрим адабиётларда ҳуқуқий иш субъектлари нафақат тижорат ва нотижорат ташкилотлари, уларнинг тузилмалари, мансабдор шахслари, балки давлат органлари, маҳаллий ҳокимият органлари ва судлар бўлиши ҳақидаги қарашлар ҳам мавжуд [8], [12], [13].

Фикримизча, ҳуқуқий иш субъектлари сифатида исталган эмас, балки ҳуқуқ муомаласига эга шахслар, яъни юридик ҳуқуқларга эга ва юридик мажбуриятларни бажаришга лаёқатли шахслар намоён бўлиши мумкин. Шунингдек, жамият ҳаётининг турли соҳаларида шахсларнинг ҳуқуқий лаёқати турфа бўлиши мумкинлиги сабабли, ҳуқуқий иш иштирокчиларининг субъект таркиби ҳам турли хил бўлади ва бу фаолият юритилаётган ижтимоий ҳаёт соҳасига қараб сезиларли равишда фарқ қилади.

Мазкур субъектлар ўз навбатида юридик фактларни вужудга келтиради. Иқтисодий муносабатлар соҳасида ҳуқуқий иш субъекти бўлиб ҳуқуқ лаёқатига эга хўжалик юритувчи субъектлар: юридик шахс мақомига эга бўлган ташкилотлар, якка тартибдаги тадбиркорлар, фуқаролар, шунингдек фуқаролик ҳуқуқ лаёқатига эга бўлган мазкур шахслар бирлашмалари ҳисобланади.

Шундай қилиб, ҳуқуқий иш субъекти тегишли ташкилотнинг юридик хизмати эмас, балки тижорат ёки нотижорат ташкилотнинг ўзи ҳисобланади. Ушбу жараёнда юридик хизмат бошқа ҳуқуқий мақомга эга, яъни улар ҳуқуқий иш тадбирлари ижрочисидир. Бошқача айтганда, юридик хизматлар ҳуқуқий ишнинг *“генератори”* ҳисобланади. Бунда, давлат бошқаруви органларининг таркибий бўлинмалари, уларнинг раҳбарлари ва ходимлари берилган ваколатларга мос ҳолда *ҳуқуқий ишнинг ташкилотчилари ва ижрочилари* ҳисобланади.

Бундан ташқари, ҳуқуқий ишларни бажаришга кўп сонли ижрочиларни жалб қилиш ушбу ишда нафақат ҳуқуқий, балки *ташкилий ва бошқарув* компоненти ҳам мавжудлигини ҳисобга олиб, ижрочиларнинг меҳнатини ташкил этиш орқали уларни бирлаштириш, мувофиқлаштириш ва шу ҳолда ушлаб туришни тақозо этади. Турли ижрочилар ўртасидаги ўзаро алоқаларни оқилона ташкил этиш ҳуқуқий ишнинг юксак якуний натижаларга эришишини таъминлайди.

Ҳуқуқий иш йўналишларини белгилаш – унинг тушунчаси ва мазмунини аниқлашнинг зарур шarti. Ҳуқуқий иш йўналишларини аниқ белгилаб олиш, уни тушунишнинг дастлабки ва зарурий шартидир. *Ҳуқуқий ишнинг йўналишлари* – бу давлат органи (ташкilotи) фаолияти давомида бошқа субъектлар билан ўзаро ҳуқуқий муносабатларининг йўналишлари ҳисобланади. Ҳуқуқий ишнинг ҳар бир йўналиши ва кичик йўналиши ўзига хос хусусиятлар ва мазмунга эга бўлиб, улар ҳуқуқий ишнинг бошқа йўналиш ва кичик йўналишлари бўйича мазмундан сезиларли даражада фарқ қилади [9]. Бу ҳолат, умуман давлат органи ва ташкилотининг ҳуқуқий ишини ташкил қилишда, хусусан, уларнинг юридик хизматлари ишини ташкиллаштиришда ҳисобга олиниши зарурлигини англатади. Жумладан, *ҳуқуқий ишнинг мазмуни* остида ҳуқуқий ишнинг белгиланган мақсадларига эришиш учун ҳуқуқий воситаларни

яратиш ва қўллаш бўйича маълум ҳаракатлар (ҳаракатлар мажмуи)ни тушуниш керак [10].

Тегишли ҳаракатлар мажмуи оммавий бошқарув субъекти фаолиятининг стратегияси ва мазмуни, амалдаги қонунчилик, қонуности ҳужжатлари, суд прецедентлари қоидалари, шунингдек, тўпланган ҳуқуқий иш тажрибаси билан белгиланади. Бунда йўналиш ва кичик йўналиш бўйича ҳуқуқий ишнинг мазмуни билан умуман ташкилот ҳуқуқий ишининг мазмунини фарқлаш лозим. Шунинг эса тутиш лозимки, ҳуқуқий иш мазмунига кирадиган ҳаракатлар (ҳаракатлар мажмуи) турли йўллар билан амалга оширилади ёки амалга оширилиши мумкин.

Ҳуқуқий иш услубларининг юридик хизматлар компетенциялари билан ўзаро боғлиқлиги. Ҳуқуқий ишнинг мазмуни ҳақида сўз юритилганда, унинг услублари тўғрисида ҳам тўхталиб ўтиш жоиз. *Ҳуқуқий иш услублари* – ҳуқуқий воситаларни яратиш ва қўллаш бўйича муайян ҳаракатлар содир этиш усуллари ва услублари ҳисобланади. Амалиёт шундан дарак берадики, ҳуқуқий ишнинг юқори якуний натижаларига эришиш учун ушбу ишни ҳар бир йўналиш (кичик йўналиш) бўйича юритишнинг энг мақбул усуллари аниқлаш, сўнгра амалга оширилишини таъминлаш керак. Биз ушбу масалаларни анъанавий тарзда юридик хизматнинг масъулиятли соҳаси, деб ҳисоблаймиз. Таҳлиллар ҳуқуқий иш услублари юридик хизматларнинг компетенцияларига боғлиқлигини кўрсатмоқда. Бунда юридик хизмат компетенцияси, биринчидан, унинг ихтиёридаги ҳуқуқ ва ваколатларида, иккинчидан, ушбу ҳуқуқ ва ваколатларидан қай даражада фойдалана олинишини аниқлатади.

Юридик хизмат ва иштирокчиларининг функциялари. Ҳуқуқий ишни олиб бориш йўналишлари, мазмуни ва усуллари ушбу ишда иштирок этувчи ижрочиларнинг *функцияларини* белгилайди. Юридик хизмат – бу шундай ижрочилардан биридир, лекин бу юридик хизмат ижро этиш функцияларининг тўлиқ мажмуига эга эканлигини аниқламайди.

Адабиётларда юридик хизматнинг универсал функциялар мажмуини аниқлашга уринишлар бўлган. Хусусан, ҳар қандай давлат бошқаруви органи юридик тузилмаларига хос бўлган функциялар мазмунини таҳлил қилиш орқали қуйидаги асосий функцияларни ажратиш мумкин: шартномавий-ҳуқуқий иш, локал (ички) норма ижодкорлиги ва ташкилий-фармойиш кўринишидаги ҳужжатларнинг қонунийлиги, шикоят ва даъво иши, давлат бошқаруви органи ва унинг тизимига кирадиган қуйи органлар ҳамда ташкилотларнинг ташкилий-ҳуқуқий фаолиятини, шунингдек давлат бошқаруви органи томонидан кўрсатиладиган хизматлар (ишлар) сифатини ҳуқуқий воситалар орқали таъминлаш.

Бундан ташқари, давлат бошқаруви органининг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини ҳуқуқий таъминлаш, ходимларнинг вакиллик органлари билан ўзаро муносабатларида иштирок этиш, давлат ва маҳаллий ҳокимият органлари, суд ва ҳуқуқни муҳофаза қилиш идоралари билан ўзаро муносабатларда давлат бошқаруви органининг ҳуқуқ ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш, шу жумладан, судларда вакиллик қилиш ва ташкилот ходимларининг ҳуқуқий маданиятини (ички идоравий таълим, ҳуқуқий масалалар бўйича маслаҳат бериш) шакллантириш.

Ҳуқуқий ишнинг йўналишлари, мазмуни ва усуллари юридик хизмат функцияларини эмас, балки ижрочиларининг функцияларини белгилайди, десак тўғрироқ бўлади. Кейинчалик бу ижро функциялари турли таркибий тузилмалар, алоҳида ходимлар ва ташқи маслаҳатчилар ўртасида тақсимланади. Ушбу функциялардан қайси бири юридик хизматга ўтказилиши турли хил ташкилий, ҳуқуқий ва бошқа хусусиятларга, шу жумладан юридик хизмат ходимлари таркибига ҳам боғлиқдир.

Бошқача айтганда, функционал нуқтаи-назардан маълум бир ижрочининг ўзи эмас, балки у ҳуқуқий иш жараёнига қанчалик таъсир ўтказиши муҳимлиги билан характерланади. Шунга кўра, ҳуқуқий иш ижрочиларининг қуйидаги функцияларини ажратиш кўрсатиш мумкин: *бошқарув; ташкилий; ижро; назорат; ахборот ва маслаҳат*. Жумладан, *бошқарув функцияси* ҳуқуқий ишни йўлга қўйишдан иборат бўлиб, у ҳуқуқий ишни амалга оширишда масъулдан энг муҳим ҳуқуқий ва ташкилий қарорлар қабул қилиш ваколатларини тақдим этишни назарда тутади.

Ташкилий функция эса умумий ёки ҳудудларда ҳуқуқий иш жараёнига ташкилий таъсир кўрсатишни таъминлашга йўналтирилган бўлиб, у қуйидагиларни ўз ичига олади: ҳуқуқий ишни режалаштириш; масъул раҳбарларнинг доирасини аниқлаш; ижрочиларнинг ўзаро ҳамкорлик тизимини шакллантириш ва ҳаракатини мувофиқлаштириш. Шунингдек, *ижро функцияси* аниқ йўналишдаги ҳуқуқий ишнинг мазмунига киритилган муайян ҳаракатлар (ҳаракатлар мажмуи) ни бевосита амалга оширишдир.

Назорат функцияси бошқа ижрочилар томонидан бажарилган ишларни белгиланган талабларга мувофиқлигини текширишдан иборат. *Ахборот функцияси* маълумотни дарҳол ижрочиларга етказишни аниқлаш, қарор қабул қилишда ва ҳуқуқий иш мазмунидаги

амалларни бажаришда айнан шу ахборотлар ҳисобга олиниши керак. *Маслаҳат функцияси* эса ижрочиларга уларда мавжуд бўлган ҳуқуқий масалалар бўйича тушунтиришлар беришдир.

Ўзбекистонда давлат органлари ва ташкилотларида ҳуқуқий ишларни мувофиқлаштириш, уларни яхшилашга доир тавсиялар ишлаб чиқиш, юридик хизматларга зарур кўрсатмалар бериш, аниқланган тизимли камчиликларни бартараф этиш юзасидан методик ёрдам кўрсатиш вазифаси адлия органларига юклатилган [11]. Шунингдек, юридик хизматлар фаолиятини мувофиқлаштириш ва назорат қилиш, улар томонидан амалга оширилаётган ҳуқуқий ишлар ҳолатини ўрганиш ҳамда давлат органлари ва бошқа ташкилотларда ҳуқуқий ишларнинг аҳволи юзасидан текширишлар ўтказиш ҳам адлия органлари ваколати доирасига киритилган [12].

Хулоса. Юқоридаги ёндашувларни инобатга олган ҳолда давлат бошқаруви органлари тизимида ҳуқуқий ишнинг аниқ таърифини шакллантириш масаласини ҳал қилиш лозим. Бунда юридик хизмат томонидан ҳуқуқий нормаларнинг ўрнатилиши ва амалга оширилишини ташкиллаштириш ҳамда мувофиқлаштиришга йўналтирилган универсал характерга эга бўлган кўп қиррали фаолият амалга оширилиб келаётганлигини ҳам инобатга олиниши мақсадга мувофиқдир.

Шу билан бирга, ҳуқуқий хизмат кўрсатиш йўналишларини ўз ичига олган тузилмавий бирликлар ўртасидаги ҳуқуқий иш йўналишларидаги функцияларни тақсимлаш – ҳуқуқий ишнинг энг мураккаб жиҳатларидан бири ҳисобланиб, ҳуқуқий ишнинг якуний натижаси эса кўп жиҳатдан унга боғлиқ. Шунингдек, оммавий ҳокимият ваколатларига эга ташкилотлар учун давлат бошқаруви мақсадларига эришишда ҳуқуқий ишнинг натижалари ўта муҳим ҳисобланади.

Иқтибослар/Сноски/References:

1. Отахонов Ф.Х. Ўзбекистон Республикасида юридик хизматнинг назарий-ҳуқуқий муаммолари. Юридик фанлар доктори (Doctor of Science) илмий даражасини олиш учун тайёрланган диссертация. – Тошкент, 2019
2. Основные вопросы организации юрисконсультов госорганов. Еженедельник советской юстиции. 1923. 19 сент. – № 37.
3. Сазонов А.С. Проблемы организации правовой работы на предприятии // Бизнес, менеджмент, право. 2002. – № 1. – С. 30.
4. Шиткина И.С. Правовое обеспечение предпринимательской деятельности: теория и практика. Право и бизнес. – М., 2012. – С. 9.
5. Отахонов Ф. Х. Ўзбекистон Республикасида юридик хизматнинг назарий-ҳуқуқий муаммолари. Юридик фанлар доктори (Doctor of Science) илмий даражасини олиш учун тайёрланган диссертация. – Тошкент, 2019.
6. 2019 йилда республика давлат органлари ва ташкилотларининг 138 нафар юридик хизмат ходимлари ўртасида, шунингдек 2020 йилда Тошкент вилоятининг давлат бошқаруви ва маҳаллий ижро ҳокимияти органлари 140 нафар юридик хизмат ходимлари ўртасида ўтказилган сўров.
7. Айзин С.М., Тихомиров М.Ю. Юридическая служба на предприятии: настольная книга юрисконсульта. Третье издание, дополненное и переработанное/– М., 2003; Северин В.А. Теория и практика правовой работы в коммерческих организациях// Вестник Московского университета. Сер.11. Право, 2011. № 2.
8. Цветков И.В., Филиппова С.Ю. Организация правовой работы: в помощь корпоративному юристу. – М., Проспект, 2014.
9. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 19 январдаги ПҚ–2733-сон қарори билан тасдиқланган Давлат органлари ва ташкилотларининг юридик хизмати тўғрисидаги Низом // URL: <https://lex.uz/docs/3098964>.
10. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2018 йил 13 апрелдаги ПҚ–3666-сонли қарори билан тасдиқланган Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги тўғрисидаги низом // URL: <https://lex.uz/docs/3681790>
11. Отахонов Ф.Х. Ўзбекистон Республикасида юридик хизмат (назарий ва маъруза муаммолар). Монография. – Т.: Адолат, 2007;
12. Отахонов Ф.Х. Проблемы юридической службы органов управления Республики Узбекистан. – Т.: Адолат, 1993;
13. Бельская Е.В., Каллистратова Р.Ф. К вопросу о понятии “правовая работа”/Правовая работа в условиях перестройки. – М., 1989.